

Zwitserland

1 Genève, de kantons Vaud en Fribourg	115
2 Neuchâtel en de Zwitserse Jura	224
3 Wallis	268
4 Bern en het Berner Oberland	333
5 Bazel, Zürich en het noorden	393
6 Luzern en Midden-Zwitserland	499
7 Graubünden	548
8 Ticino	591

DE REGIO'S VAN DEZE GIDS:
ZIE DE KAART HIERNAAST

Lannoo

Inhoud

Niet te missen8

**Hoogtepunten
van Michelin**12

Reisplanner20

Met het gezin26

DE REIS VOORBEREIDEN

Naar Zwitserland30

Voor het vertrek32

Zwitserland
van A tot Z38

Memo49

zorazhuang/Getty Images Plus

MEER WETEN OVER ZWITSERLAND

Zwitserland vandaag58

Natuur en landschap68

Kaas, chocolade
en Alpentradities76

Geschiedenis81

Kunst en architectuur94

P. Frischknecht/Prisma/age fotostock

STEDEN EN BEZIENSWAARDIGHEDEN

1 Genève, de kantons Vaud en Fribourg

Genève	118
Meer van Genève	146
Nyon	156
Lausanne	162
Vevey	181
Montreux	187
Alpes Vaudoises	193
Gruyères	203
Fribourg/Freiburg.....	208
Murten	221

2 Neuchâtel en de Zwitserse Jura

Neuchâtel	226
La Chaux-de-Fonds.....	243
Biel/Bienne.....	252
Porrentruy.....	259
Solothurn.....	263

3 Wallis

Saint-Maurice.....	272
Martigny.....	277
Verbier.....	289
Sion.....	294
Crans-Montana.....	304
Sierre.....	307
Zermatt.....	314
Saas-Fee.....	320
Brig	325

4 Bern en het Berner Oberland

Bern.....	336
Thun	355
Spiez.....	361
Interlaken en het massief van de Jungfrau	367
Grindelwald.....	376
Brienz.....	381
Meiringen	384

5 Bazel, Zürich en het noorden

Bazel.....	396
Zürich.....	426
Aarau	451
Baden	455
Winterthur	460
Schaffhausen	467
Sankt Gallen	474
Appenzell	485
Uitstapje naar Liechtenstein.....	494

6 Luzern en Midden-Zwitserland

Luzern.....	502
Vierwaldstättersee.....	521
Engelberg.....	534
Zug.....	537
Schwyz.....	541
Kanton Glarus	546

7 Graubünden

Chur.....	551
Davos	562
Sankt Moritz	568
Engadin.....	577

8 Ticino

Lugano	592
Locarno	605
Ascona.....	615
Bellinzona.....	619
Alto Ticino	624

Register.....630

Kaarten en plattegronden

 Raadpleeg voor iedere plaats ons adresboekje

Niet te missen

De Matterhorn

De berg der bergen! Sinds de eerste beklimming in 1865 doet deze perfecte, 4478 m hoge piramide het hart van alpinisten sneller slaan. Een mythische top! **Zie blz. 316.**

A. Demotes/Photononstop

bluejayphoto/Getty Image Plus

Genève

Deze moderne, kosmopolitische metropool is trots op zijn bijnaam 'hoofdstad van de vrede'. En wie kent niet de 140 m hoge, witbruisende fontein, die net zoveel kracht en energie uitstraalt als Genève zelf? **Zie blz. 118.**

R. Mattes/hemis.fr

Bazel

Bazel lijkt op het eerste gezicht een keurige, wat ingeslapen stad, maar wie nog een keer kijkt, ontdekt een bruisend cultureel leven, veertig eigentijdse musea, moderne architectuur, een beroemd carnaval en uitbundig zwemvermaak in de Rijn! **Zie blz. 396.**

Madonna del Sasso

Op het kerkplein van de Madonna del Sasso, in het zuiden van Zwitserland, liggen het Lago Maggiore en Locarno aan uw voeten. Een vleugje Italië in het land van de chocolade. **Zie blz. 607.**

Jon Arnold Images/hemis.fr

sara_winter/Getty Images Plus

De Rhônegletsjer

Altijd al een gletsjer van dichtbij willen zien? Dichterbij dan hier zult u nooit komen: in de Eisgrotte kunt u hem zelfs vanbinnen bekijken! De tunnel wordt jaarlijks opnieuw uitgehakt – al 120 jaar lang! **Zie blz. 328.**

Hoogtepunten van Michelin

Rijpende kaas in Gruyères
Hoberman/Universal Images Group/age fotostock

♥ **Leg aan in Luzern** na een ontspannen vaartochtje over de Vierwaldstättersee. Geniet er van de beroemde overdekte brug, de prachtige huizen langs de kades en de majestueuze alpentoppen die de nostalgische stad omsluiten. Zie blz. 502.

♥ **Proef de enige echte gruyère** in Gruyères, in het kanton Fribourg. Dankzij deze kaas is de naam van het leuke middeleeuwse stadje wereldwijd een begrip geworden. Maak ook een wandeling door de eeuwenoude straten. Zie blz. 203.

De Kapellbrücke in Luzern
L. Koch/Blickwinkel/age fotostock

TOP 5 Steden

1. Zürich (blz. 426)
2. Bazel (blz. 396)
3. Bern (blz. 336)
4. Lausanne (blz. 162)
5. Genève (blz. 118)

Zürich bij zonsopkomst
I. Scholz/Switzerland Tourism

♥ **Bewonder het talent van de Zwitserse ingenieurs**, dat bijvoorbeeld blijkt uit de Barrage de la Grande-Dixence in Wallis, een gigantische stuwdam hoog in de bergen. Dit soort wonderen van civiele techniek heeft Zwitserland door de jaren heen een ander aanzien gegeven en tot een van de welvarendste landen ter wereld gemaakt. **Zie blz. 299.**

♥ **Laat u overrompelen** door het panorama van de Jungfrau en het Berner Oberland, dat op zijn mooist is vanaf de beroemde Höheweg in Interlaken, een brede promenade met paleizen, een casino en fleurige bloemperken. **Zie blz. 367.**

♥ **Stap in een ansichtkaart** van het eeuwige Zwitserland: het oude dorp Werdenberg, in het kanton Sankt Gallen, met zijn houten huizen, arcaden en een trots kasteel aan de oever van een klein bergmeer. **Zie blz. 490.**

♥ **Zoek het hogerop in Appenzell** en zweef met de kabelbaan naar de top van de Hoher Kasten, voor het fenomenale uitzicht op de Bodensee, de Oostenrijkse Alpen en Liechtenstein. **Zie blz. 485.**

Het kasteel van Werdenberg
J. Keute/Prisma/age fotostock

6 dagen

Langs het Meer van Genève

Route: 110 km van Genève naar Montreux, met uitzicht op het meer

W. Dieterich/Westend61/Photonstop

Het kasteel van Chillon
I. Scholz/Switzerland Tourism

De wijngaardterrassen van Lavaux
I. Scholz/Switzerland Tourism

Genève

Dag 1 en 2

Bezoek het kosmopolitische Genève (blz. 118) en maak een minicruise op het meer (blz. 154).

De westoever

Dag 3

Rijd via de kastelen van Coppet, Nyon, Prangins en Morges (blz. 146 en 147) naar Lausanne.

Lausanne

Dag 4

Wandel in Lausanne (blz. 162) door de middeleeuwse bovenstad en langs de oevers van de Ouchy.

Wijngaarden van Lavaux

Dag 5

Kijk uit over de wijngaardterrassen van Lavaux (blz. 151): de Unesco heeft ze uitgeroepen tot werelderfgoed.

De Riviera Vaudoise

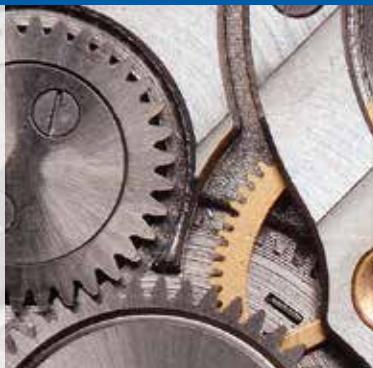
Dag 6

Rijd van Vevey (blz. 181) naar Montreux (blz. 187), langs stranden en door mooie dorpen. Breng onderweg een bezoek aan het kasteel van Chillon (blz. 152).

6 dagen**Door het land van de klokkenmakers**

Route: 275 km in het teken van een typisch Zwitsers ambacht

emreogary/Getty Images/Plus

Genève

Dag 1

Genève is de bakermat van de Zwitserse klokkenmakerij. Bezoek het horlogemuseum Patek Philippe (**blz. 128**) en bekijk in de Engelse tuin het bloemenuurwerk (**blz. 127**). Maak ook een vaartochtje op het Meer van Genève (**blz. 154**).

Vallée de Joux

Dag 2

Ga in de Jura naar de Espace Horloger in de Vallée de Joux (**blz. 160**) voor de geschiedenis van het uurwerk en de hoogtepunten van de regionale klokkenmakerij.

Val de Travers

Dag 3

Rijd van Vallorbe naar Yverdon-les-Bains (**blz. 234**) aan het Meer van Neuchâtel en ga daar de bergen in. Bezoek in Sainte-Croix het CIMA (museum van muziekautomaten en muziekdozen) en maak een wandeling in de omgeving van Val de Travers (**blz. 235**). Rijd daarna verder naar Le Loclé (**blz. 246**), ook een belangrijk centrum van de uurwerkindustrie.

La Chaux-de-Fonds

Dag 4

Vervolg uw tocht door de bergen naar La Chaux-de-Fonds (**blz. 243**) en bezoek het Musée International d'Horlogerie, waar u veel te weten komt over tijdmeting in het algemeen. Neem ook een kijkje bij de andere bezienswaardigheid in deze plaats: de villa's van Le Corbusier.

Vallon de Saint-Imier

Dag 5

Ga naar Saint-Imier (**blz. 249**), waar u een grote naam in de wereld van klokken en horloges zult tegenkomen: Longines (museum). Geniet op de Chasseral (**blz. 249**) van het uitzicht op de Jura, de Alpen en de Vogezen, en rijd dan verder naar Biel.

Biel/Bienne

Dag 6

Biel is de stad van Omega, Swatch en Rolex. Bezoek de Cité du Temps en maak een wandeling door de pittoreske oude binnenstad (**blz. 252**).

De Alpine Coaster op Glacier 3000

Let op dit symbool:
het staat in deze gids
bij bezienswaardigheden en
activiteiten waar u de kinderen
een plezier mee doet.

► **De Alpine Coaster. Les Diablerets.** Verras uw kinderen met een sensationele afdaling in de achtbaan op Glacier 3000, die een hele kilometer lang is. Het is bovendien de hoogste van Europa. Onvergetelijk! Adembenemende snelheid en een adembenemend uitzicht! **Zie blz. 202.**

 Vanaf 9 jaar (130 cm) zelfstandig, vanaf 3 jaar onder begeleiding van een volwassene.

► **Het dorp van Heidi. Maienfeld.** Het dorp is ingericht zoals Johanna Spyri het in 1880 in haar boek *Heidi* heeft beschreven (chalet, school, boerderij waar de kinderen de dieren mogen voeren en aaien). Het geeft ook een beeld van het leven op de alpenweiden in de 19de eeuw. **Zie blz. 554.**

Op de foto als Heidi en Peter in Maienfeld
sumnersgraphicsinc/Getty Images Plus

► **De Rheinfall. Schaffhausen.** Deze waterval is het wildste gedeelte van de hele Rijn. Uw kinderen zullen het tafereel niet snel vergeten: het opspattende schuim, het donderende geraas, de eenzame rots met de Zwitserse vlag... En het mooie is dat ze die rots ook nog kunnen beklimmen! **Zie blz. 469.**

 De beste manier om de waterval te bekijken is vanaf het water. U kunt kiezen uit diverse arrangementen (zie blz. 472).

► **De chocoladefabriek. Broc.** In het land van de chocolade hebben veel fabrieken een eigen museum. Maison Cailler leert u alles over het product zelf, maar ook over de geschiedenis van chocolade. En natuurlijk mag er geproefd worden! **Zie blz. 206.**

 Als uw kinderen nog trek hebben, rijd dan naar het volgende dorp, Gruyères, voor aardbeien met dikke room, een lokale specialiteit.

► **De Lavaux Express. Lutry en Cully.** Het groen van de berghellingen, het wit van de besneeuwde toppen en het blauw van het Meer van Genève aan uw voeten... Het treintje op luchtbanden boemelt door een van de mooiste landschappen van Zwitserland, over

de oeverstrook tussen Lausanne en Vevey. **Zie blz. 155.**

😊 *Ga picknicken op het uitkijkpunt boven Saint-Saphorin, een van de mooiste dorpen van Zwitserland (zie blz. 152).*

► **De kaasmakerij. Affoltern.**

Emmentaler is voor Duits-Zwitserland wat gruyère voor Frans-Zwitserland is. In de Emmentaler Schaukäserei ziet u hoe hij gemaakt wordt: het is de enige kaasmakerij in dit dal waar demonstraties worden gegeven.

Zie blz. 348.

😊 *Natuurlijk kunt u na afloop een stuk kaas kopen, maar de fondue en de raclette in het bijbehorende restaurant zijn ook een aanrader!*

► **Het transportmuseum.**

Luzern. Dit immense museum is bijna een stad in een stad! Hier wordt alles tentoongesteld wat rijdt, vaart of vliegt, vroeger en nu. In een simulator kunnen de kinderen zelf ook rijden, varen of vliegen! **Zie blz. 511.**

😊 *Wandel terug naar het centrum via het pad langs de magnifieke Vierwaldstättersee.*

► **Het ijspaviljoen. Saas-Fee.**

Een kabeltreintje brengt u tot in de ingewanden van de aarde: in

het hart van de Feegletsjer ligt een reusachtige ijsgrot vol sprookjesachtig verlichte ijssculpturen.

Zie blz. 321.

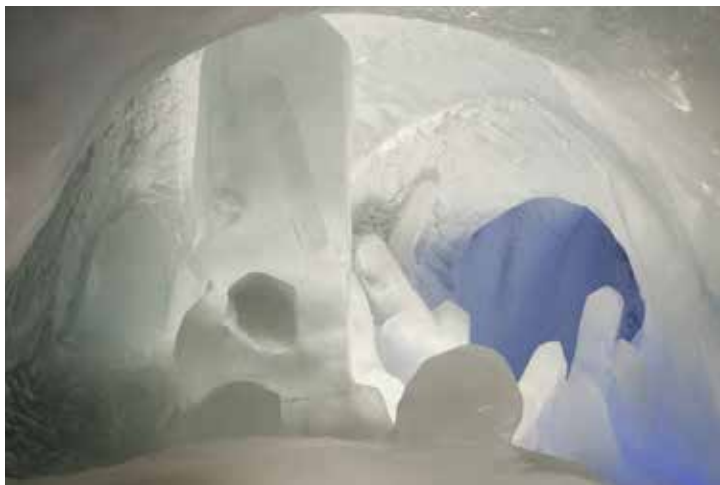
😊 *Ga lunchen in het hoogstgelegen draaiende restaurant ter wereld, dat een panorama van 360° op het dal van de Saas biedt.*

► **Het strand. Ascona.** Het Lido Ascona, aan het kristalheldere Lago Maggiore, is een van de grootste stranden in zijn soort. *La dolce vita* in Ticino, het enige Italiaanstalige kanton van Zwitserland. **Zie blz. 618.**

😊 *Na 17.00 uur gratis toegang.*

► **De Aare. Bern.** U kent hem uit de kruiswoordpuzzels: Zwitserse rivier van vijf letters... De Aare, natuurlijk. Het woord komt in de zomermaanden tot leven wanneer de Berners massaal naar de oevers trekken om te zwemmen. Er zijn twee mogelijkheden: spartelen en spelen in een van de rivierzwembaden of meedrijven met de stroom. Cool! **Zie blz. 353.**

😊 *Als u voor de tweede mogelijkheid kiest, doe dan net als de Berners en neem een waterdichte plastic zak mee om uw spullen droog te houden. Er zijn trappen waarlangs u gemakkelijk afdaalt naar het water.*

Het ijspaviljoen in Saas-Fee

iStockphoto

baan of tandradbaan bereikbaar is, volledig gemoderniseerd.

Media

Hoewel verzwakt door de concurrentie van online media, heeft de Zwitserse geschreven pers nog steeds een grote dichtheid. Daarnaast zijn er een stuk of vijftig consumententijdschriften. Met ongeveer veertig publieke, lokale en regionale televisiezenders plus 15 publieke en 40 lokale radiostations zijn ook de radio en de televisie goed vertegenwoordigd. Belangrijke kranten in Franstalig Zwitserland zijn *Le Temps* en de *Tribune de Genève*. Radio Suisse Romande is tegenwoordig verbonden met het RTS-netwerk (Radio Télévision Suisse), dat de zenders RTS1, RTS2 en RTSInfo omvat.

Panoramische treinroutes

De Zwitserse spoorwegen bieden een scala aan schilderachtige tochten. Op sommige routes is reserveren verplicht. Tarieven staan op de websites. Informeer naar de arrangementen (zie 'Vervoer' blz. 46) om de reis betaalbaar te houden.

Glacier Express

De beroemdste Zwitserse panoramatreinroute voert van Zermatt via Chur en Davos naar Sankt Moritz. De hoogteverschillen op dit adembenemende traject bedragen meer dan 1400 m! De trein rijdt door 91 tunnels, over 291 bruggen en passeert de Oberalppas (2033 m) met behulp van een tandrad vanaf Andermatt. Duur: 8 uur - www.glacierexpress.ch.

Bernina Express

Deze trein rijdt vanuit Chur via Sankt Moritz en de Berninapas (2253 m) naar Tirano (waar een bus naar Lugano vertrekt; route deels over Italiaans grondgebied). Een indrukwekkende treinrit dwars

door de Alpen en Graubünden. Een identiteitskaart is vereist om de Italiaanse grens te kunnen passeren. Duur: 4 uur - www.rhb.ch.

GoldenPass Line

Deze route (met overstappen) voert vanuit Midden-Zwitserland naar de wijngaarden op de oevers van het Meer van Genève. De trein rijdt van Luzern via Brünig, Interlaken, Zweisimmen en Gstaad naar Montreux. Vanuit Interlaken is het mogelijk om met de hoogste spoorlijn van Europa een uitstapje naar het Jungfrauoch (3454 m) te maken. De GoldenPass Classic, rijdt dagelijks tussen Montreux, Château-d'Œx, Gstaad en Zweisimmen. Reserveren aanbevolen. Duur van het traject Luzern-Montreux: ca. 4 uur. De prijs wordt bepaald door het gekozen traject. www.goldenpassline.ch.

Mont-Blanc Express

Deze rijdt vanuit het Zwitserse Martigny via de groene valleien van Trient en Vallorcine naar Chamonix in Frankrijk. Duur: ca. 1.30 uur - www.valleedutrient.ch.

Sint-Bernhard Express

De St-Bernhard Express rijdt van Martigny via het Entremontdal naar Orsières (30 minuten). Vandaar gaat van juni tot eind september een bus naar Champex-Lac, La Fouly of het hospitium op de Grote Sint-Bernhardpas. Duur: ca. 1.30 uur - www.tmr.sa.ch.

Voralpen-Express

Tijdens deze rit van de Bodensee naar de Vierwaldstättersee kunnen passagiers genieten van mooie uitzichten op de bergen en de meren van de Zwitserse Voor-Alpen. De trein doet bovendien een groot aantal leuke bestemmingen voor uitstapjes aan, waaronder Sankt Gallen, de Säntis en het Appenzellerland. Duur: 2.40 uur - unterwegs.sob.ch.

Skiërs op weg naar de top in Sankt Moritz
Patrick Hutter/Stock

Lötschberg en Centovalli

De spoorlijnen van Lötschberg en Centovalli verbinden Bern met Locarno. Tot de Lötschbergtunnel is de rit ronduit spectaculair, daarna duikt de trein naar beneden richting het Rhônedal en Brig. Via de Simplontunnel gaat de reis verder naar Domodossola in Italië, (identiteitskaart meenemen). Duur: 4 uur - www.centovalli.ch.

Post

De huiskleur van Swiss Post is geel. De meeste postkantoren in Zwitserland zijn van maandag tot en met vrijdag geopend van 8.00 tot 18.00 uur en op zaterdag van 9.00 tot 12.00 uur. Een brief (20 g) naar een Europees land versturen kost *CHF* 1,40.

Roken

Zoals in heel veel Europese landen is roken in openbare ruimten in Zwitserland verboden.

Skiën

Alpineskiën

Alpineskiën is veruit de populairste skisport en wordt in bijna alle

wintersportplaatsen beoefend.

Zwitserland telt een groot aantal kleine tot middelgrote skigebieden. Tot de grootste behoren **4 Vallées** met Verbier als centrum en 410 km skipistes, **Laax-Flims** (188 km pistes), **Davos-Klosters** (320 km pistes die vrij goed op elkaar aansluiten), **Sankt Moritz** (350 km pistes, maar verdeeld over negen verschillende skigebieden) en **Adelboden-Lenk** (210 km pistes).

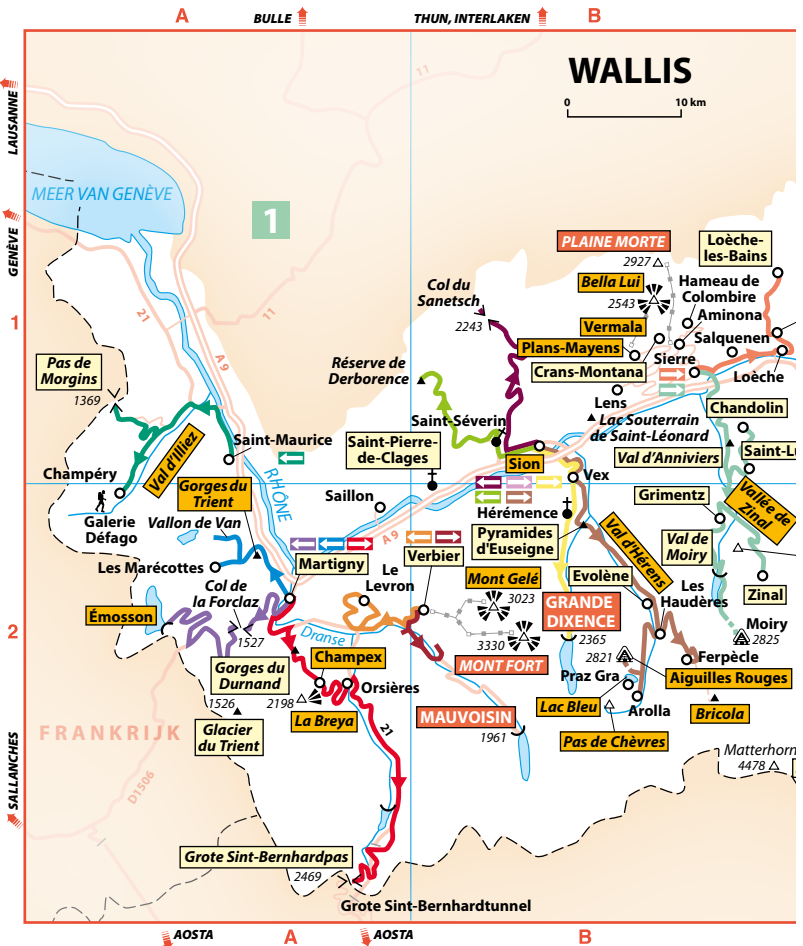
Om de kwaliteit van het aanbod te verbeteren en de prijzen aantrekkelijker te maken, zijn diverse op de Zwitserse grens gelegen skioorden verbonden met Franse, Italiaanse of Oostenrijkse skigebieden. Dat zijn **Les Portes du Soleil**, met 650 km pistes die overigens voornamelijk op Frans grondgebied liggen (met Avoriaz, Morzine en Châtel als grootste skicentra), **Zermatt**, met 360 km pistes dankzij de verbinding met de Italiaanse wintersportplaats Breuil-Cervinia/Valtournenche, en **Samnaun**, met 240 km pistes, in combinatie met de Oostenrijkse wintersportplaats Ischgl.

De **verbindingen** tussen de verschillende wintersportplaatsen

Wallis

MICHELINKAART 552 – KANTON WALLIS

Saint-Maurice	272
15 km ten zuiden van Saint-Maurice:	
Martigny ★	277
28 km ten oosten van Martigny:	
Verbier ★	289
54 km ten noordoosten van Verbier:	
Sion ★★	294

3

17 km ten noordoosten van Sion:

Crans-Montana★

304

Sierre

307

Resp. 65 km en 54 km ten zuidoosten van Sierre:

Zermatt★★

314

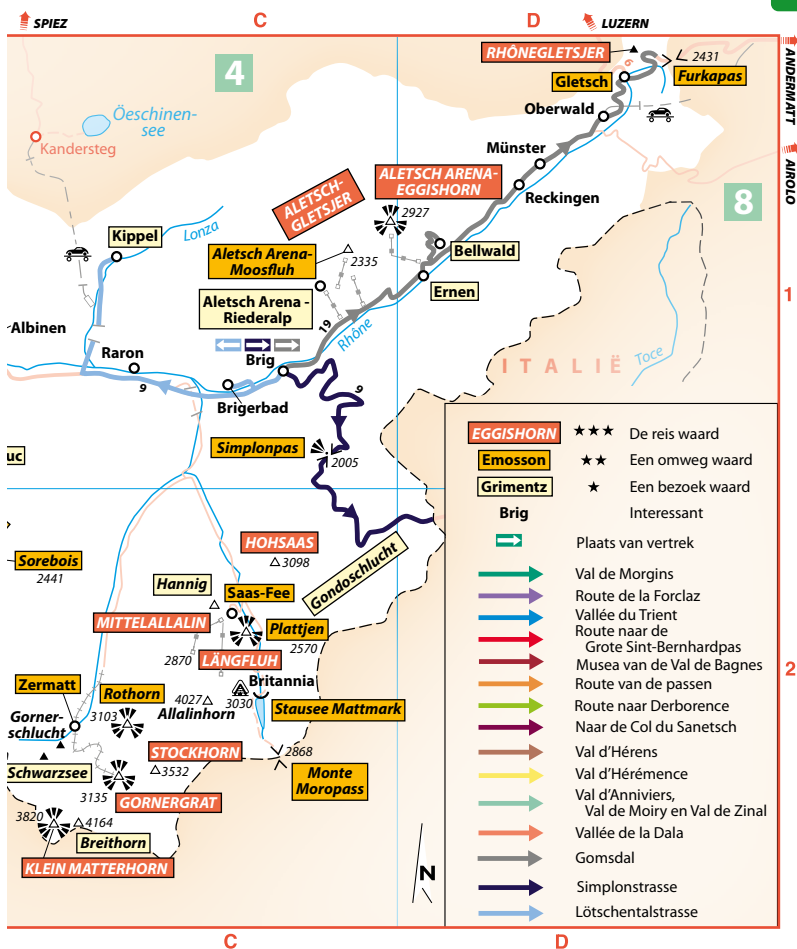
Saas-Fee★★

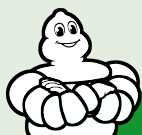
320

35 km ten noorden van Saas-Fee:

Brig

325

Wallis

Het in het hart van de Alpen gelegen Wallis, in het zuidwesten van Zwitserland, is een kanton van 150 km lang en 5226 km² groot. Hier liggen niet alleen de hoogste toppen van Zwitserland en de grootste gletsjers van het land, maar ook de hoogste wijngaard van Europa en gerenommeerde wintersportcentra (Zermatt, Saas-Fee, Verbier). Ondanks de dynamische industriële ontwikkeling (chemische industrie, aluminium, elektriciteitsproductie) worden de diepgewortelde tradities in de zijdalen nog steeds in ere gehouden. Het toerisme, zowel 's zomers als 's winters, is van toenemend belang voor de economie van de regio.

i www.valais.ch

De Walliser Rhône

Een langgerekt dal

Van de uiteenlopende Zwitserse kantons is Wallis een vrij afgesloten gebied, dat de vallei van de bovenloop van de Rhône, vanaf de Furkapass tot het Meer van Genève, omvat. Zowel ten noorden als ten zuiden ervan liggen hoge bergketens. Al tweeduizend jaar lang vormt het lange, brede dal, dat wat afzijdig ligt van de economische centra van Duits Zwitserland, een belangrijke doorgangsroute tussen Midden-Europa en Italië (met de Sint-Bernhardpas en de Simplonpas) waar het nu door de diverse tunnels gemakkelijker reizen is. De Rhône ontspringt op 3600 m hoogte uit de Rhônegletsjer en kronkelt eerst door het bekken van Gletsch (Gletschboden), waarna de rivier zijn weg zoekt door het Gomsdal. In Brig verdubbelt het debiet door de samenvloeiing met de Massa, een zijrivier afkomstig van de Aletschgletsjer. De wilde bergbeek wordt nu een brede stroom, die loom tussen ruwe rotshellingen door een alluviale laagvlakte vloeit.

De Rhône moest door de met het Pfywald bedekte puinkegel van de Illgraben en de bergstorting van Sierre een andere koers volgen en vormt nu de natuurlijke grens tussen het Duitstalige Boven-Wallis (Oberwallis) en Franstalig Wallis.

Provençaals klimaat

Het tussen Sierre en Martigny gelegen Centraal-Wallis wordt door hoge bergen afgeschermd van de zee-winden. Het is dan ook het droogste gebied van Zwitserland. Sierre heeft vaak te kampen met snikhete zomers en er valt gemiddeld al net zo weinig neerslag als in Marseille. Door het mediterrane klimaat zijn de ruwe, door de zon geblakerde hellingen aan de ene kant bijna geheel met wijngaarden bedekt, de grootste van het land; de andere kant bestaat vooral uit bos en weiden en **mayens**, weilanden met enkele stallen en hutten, waar de trek van het vee naar het hooggebergte in mei wordt onderbroken tot de sneeuw van de alpenweiden is verdwenen.

Een rijke en gevarieerde landbouw

De bisses

Door het gebruik van de terrasvormige hellingen boven het Rhônedal worden boeren vaak geconfronteerd met een ernstig probleem: watertekort. Omdat er maar weinig neerslag valt en bergbeken al snel in ontoegankelijke kloven verdwijnen, werden op vele plaatsen *bisses* aangelegd: deze smalle watertoevoerkanaal voerden het smeltwater af van de gletsjers en leidden dat met een gering verval over vele kilometers in de bergflanken naar wijnbergen of akkers. Waar rotsen de weg versperden, ruiste het water door houten goten, aangelegd op duizelingwekkende hoogte boven de vallei. De bouw en het onderhoud ervan vergden

vaak gevaarlijke actrobatentoeren. Als gevolg van de technische vooruitgang op het gebied van de watervoorziening is een groot deel van deze eenvoudige waterleidingen verdwenen. Langs sommige overgebleven deelstukken (vooral in het bos) lopen nu vaak prachtige wandelroutes, die dorpen, bergen en kloven verbinden.

Uitzonderlijke producten

Het benedendal van de Rhône is bezaaid met boomgaarden (abrikozen, waar Wallis bekend om staat, perenbomen en appelbomen), aspergekwekerijen en maïsvelden van 225 producenten. In sommige, evenwijdig gelegen dalen (het dal van Bagnes en het dal van Entremont), worden op grote schaal frambozen gekweekt, een andere specialiteit van Wallis. Het hoger gelegen Mund is een van de zeldzame plekken in Zwitserland waar nog saffraan wordt gekweekt op de traditionele manier.

De mensen in Wallis

Wallisers en Walser

Het hele Rhônedal, van oudsher katholiek, lijkt een zuiver latijnse cultuur te hebben, maar naarmate je dichter bij Brig komt, maakt het Frans als voertaal plaats voor Duits en heet het kanton niet langer Valais maar 'Wallis'. Vanaf de 6de eeuw drongen Alemaanse stammen vermoedelijk over de Grimselpas Boven-Wallis binnen en vestigden zich tot in de buurt van het huidige Sierre. Later stichtten deze 'Walser' ook nederzettingen in andere zuidelijke Alpenvalleien, waar hun vestigingen soms ware exclaven van Duitse taal en cultuur zouden

vormen (bijvoorbeeld in Davos). In de loop van de politieke geschiedenis van het land hechtten deze ruige bergbewoners, vooral die uit Goms, veel belang aan de democratie. Om hun ideaal na te streven, schrokken ze echter niet voor geweld terug: ze verwoestten de kastelen van Raron en Saillon, beknotten voortdurend de wereldlijke rechten van de prins-bischoppen van Sion en de macht van de lokale heren, en gericht op hun eigen vrijheidsdrang onderdrukten ze zelf Beneden-Wallis.

De 'kardinaal van Sion'

De Walliser **Matthäus Schiner** (1456-1522) neemt in de Zwitserse geschiedenis een belangrijke plaats in. Hij droomde ervan om paus te worden en om rond de St. Gotthard een machtige staat te stichten, die naast de oerkantons ook Zwaben, Bourgondië en Milaan zou omvatten. Hoewel Zwitserland hierdoor in Marignano in het verliezerskamp eindigde, was Schiner toch een van de wegbereiders van de huidige confederatie.

De innige band van de prelaat met de H. Stoel zien we ook nu nog terug, in de vorm van de door paus Julius II in het leven geroepen, kleurrijk geklede, pauselijke Zwitserse Garde (1506), die traditioneel nog steeds uit Wallisers van het Gomsdal bestaat. Pas in 1815 trad Wallis toe tot het Eedgenootschap. Voor die tijd had het alleen een bondgenootschap met de 'XIII kantons' gesloten en was het in de napoleontische tijd kortstondig een beschermde republiek en onder de naam 'Simplon' een Frans departement.

Saint-Maurice

Het aan de Rhône gelegen stadje Saint-Maurice bij het uiteinde van het meer van Genève, ligt weggedoken aan de voet van een dreigende rotswand en staat bekend om zijn rijke verleden. De sinds de klassieke oudheid bewoonde plaats groeide aan het eind van de 3de eeuw n.C. uit tot een bolwerk van het christendom. De abdij, het oudste klooster van het Avondland, dat sinds het begin van zijn bestaan bewoond is, herbergt nu een veertigtal augustijnen en een gerenommeerde school, met ongeveer duizend leerlingen uit heel Frans Zwitserland.

Het kasteel van Saint-Maurice
S. Ember/Prisma/age fotostock

Ligging

REGIOKAART A1 (BLZ. 268-269)
4518 inwoners – Kanton Wallis.
41 km ten westen van Sion en 57 km
ten zuidoosten van Lausanne.

Aanraders

De kerkschat van de abdij van
Saint-Maurice.

Planning

Reken op een halve dag voor een
bezigting van de stad.

 Adresboekje blz. 276

Wandelen

i 1 av. des Terreaux - ☎ 024 485 40 40 - www.saint-maurice.ch.

★★ Abdij van Saint-Maurice

☎ 024 485 15 34 - www.abbaye-stmaurice.ch - april-okt.: di-vr 10.00-17.30 u, za, zo 13.30-17.30 u; feb.-maart en nov.-dec.: di-zo 13.30-17.30 u - gesl. jan. en ochtenden van religieuze feesten - CHF 15 (6-16 jaar CHF 9); kaartje abdij + kasteel CHF 19 (6-16 jaar CHF 10), abdij + Grotte aux Féés CHF 19 (6-16 jaar CHF 12), gezinskaart CHF 37.

De modern opgezette, didactische rondleiding begint in de basiliek en leidt bezoekers vervolgens langs de vindplaatsen van de oude kerken (Le Martolet). Een passage door de catacomben voert naar de fameuze kerkschat.

Basiliek – Het oudste deel van de kloosterkerk is de mooie **klokkentoren**★ (11de eeuw) met een stenen spits (13de eeuw). De rest van de kerk dateert uit het begin van de 17de eeuw. Tussen 1946 en 1949 en in 2005 (koorruimte tussen koorhek en hoofdaltaar) is het gebouw gerestaureerd.

Het zeer sobere schip met kruisgewelf wordt verlicht door bovenlichten. Tussen het koorhek en het hoofdaltaar werd bij de laatste restauratie opnieuw een Karolingische ambo (kansel) opgesteld. Het vrij grote koor bezit mooie **barokke koorstoelen** (1706) van bewerkt notenhout. Het mozaïek van het altaar is van Maurice Denis en verbeeldt de kroning van de H. Mauritius (1920). De zijkapellen aan de oostkant zijn, net als het koor, verfraaid met prachtige glas-in-loodramen van Edmond Bille (1950). Het bezoek omvat ook het graf van de H. Mauritius en de catacomben.

Archeologische vindplaats – Tijdens meerdere opgravingen werden de funderingen blootgelegd van gebouwen die vanaf de 4de eeuw voorafgingen aan de huidige kerk en waarvan het grondplan duidelijk zichtbaar is. De museografie illustreert het religieuze belang van Le Martolet sinds de oudheid.

De kerkschat van de abdij – De kloosterschat van Saint-Maurice is een van de belangrijkste kerkelijke schatten van de christelijke wereld. Een uitgekende tentoonstelling laat de schitterende pareltjes van Merovingische, Karolingische, romaanse, gotische, barokke en moderne edelsmeedkunst zeer goed tot hun recht komen. Tot de oudste en opmerkelijkste stukken behoren een sardonyx-vaas met

3

Een abdij voor de heilige Mauritius

Aan het eind van de 3de eeuw wordt een in Afrika geronseld legioen – het **Thebaanse legioen** – onder leiding van Mauritius afgeslacht in de buurt van de stad, omdat het weigerde de Romeinse goden te vereren. Dit was voor het hele christendom een belangrijke gebeurtenis. In 515 laat de Bourgondische koning Sigismund een klooster oprichten om de herinnering aan de H. Mauritius en zijn lotgenoten levend te houden. Dit van oudsher rijkbegiftigde klooster trekt in de middeleeuwen massa's gelovigen aan. Voortaan zijn het lot van de stad en het klooster nauw met elkaar verbonden. In de 9de eeuw nemen de stad en het klooster de naam van hun beschermheilige aan. In 1125 vestigen zich in de abdij reguliere kanunniken van de orde van de H. Augustinus. De verjaardag van de marteldood van de Thebaanse legionairs (22 september) wordt elk jaar herdacht met grote feestelijkheden. In de loop der eeuwen is de abdij meermaals omgebouwd en uitgebreid; door de giften van pelgrims en vorsten krijgt de abdij geleidelijk aan een rijke kloosterschat.

diverse taferelen uit de Griekse mythologie, de gouden, met parels en intaglio's (gegraveerde edelstenen) bezette schrijn van Theuderik uit de Merovingische tijd, de door Karel de Grote geschonken gouden waterkan (9de eeuw), waarvan het schitterende emailwerk oosterse invloeden verraaft, en tot slot de grote **relikschrijn van de heilige Mauritius**, waarvan diverse decoratieve elementen – Christus als wereldheerser, de Heilige Maagd, de engelen en apostelen – ongetwijfeld afkomstig zijn van een 12de-eeuws retabel van verguld en gedreven zilver (de medaillons van het dak geven aan de hand van zes taferelen de geschiedenis van de erfzonde weer).

Tot deze collectie, die een onschatbare waarde heeft, behoren ook nog twee andere relikschrijnen (12de en 13de eeuw): de reliekbuste met een verheven blik van de H. Candidus (de sokkel illustreert zijn marteldood door onthoofding) en een reliek-monstrans van de H. Lodewijk.

Château

☎ 024 485 24 58 - www.chateau-stmaurice.ch - begin juli-half aug. en van half okt. tot eind okt.: 11.00-17.30 u; rest v.h. jaar: di-za 13.30-17.30, zo 11.00-17.00 u - toegang tot 45 min. voor sluitingstijd - CHF 10 (5-16 jaar CHF 5); kaartje kasteel + Grotte aux Féés samen CHF 15 (5-16 jaar CHF 9), kasteel + abdij samen CHF 19 (5-16 jaar CHF 10).

Dit compacte, kleine kasteel ontstond vanaf de 16de eeuw op een rots boven de Rhône, aan de voet van de beboste oosthelling van de Dents du Midi. Het bestaat uit een vierkante donjon en een reeks bastions. In de 19de eeuw werd de burcht een bestanddeel van de Fortifications Dufour. Deze naar een Zwitserse generaal vernoemde vestingwerken werden in 1831 opgetrokken rond de poort van St-Maurice om het Eedgenootschap te verdedigen – er werd gevreesd voor een oorlog in Europa.

Het kasteel herbergt een galerij waar tijdelijke tentoonstellingen worden gehouden, gewijd aan tekeningen in al hun vormen, met name strips en illustraties.

Grotte aux Féés

Bereikbaar via een sterk stijgend pad dat aan de noordrand van de stad (ter hoogte van de brug over de Rhône) bij het kasteel afbuigt. ☎ 024 485 10 45 - www.grotteauxfees.ch - juli-aug.: 10.00-18.00 u; begin sept.-half nov. en half maart-eind juni: 10.00-17.00 u; toegang tot 30 min. voor sluiting - CHF 10 (kind CHF 7); kaartje grot + kasteel samen CHF 15 (5-16 jaar CHF 9), grot + abdijsamen CHF 19 (5-16 jaar CHF 12).

De eerste voor bezoekers toegankelijke grot in Zwitserland bestaat uit een natuurlijke, circa 900 m lange gang, die naar een waterval en een onderaards meer leidt. Het terras van het nabije restaurant biedt een fraai **uitzicht**★ op de omgeving van Saint-Maurice en de Dent de Morcles.

Forteresse Historique de Saint-Maurice

☎ 024 485 40 40 - www.forteresse-st-maurice.ch - geleide verplicht (zie de website) - CHF 12/15 (tot 16 jaar CHF 6/7).

Vanwege de strategische ligging was St-Maurice vele eeuwen van groot militair belang. Het Forteresse bestaat uit drie militaire forten: Cindey, Scex en Dailly, het grootste fort van Zwitserland (meer dan tien kilometer). Ze werden gebouwd tussen 1892 en de Tweede Wereldoorlog en illustreren de geschiedenis van vestingen in Zwitserland.

Het in 1995 tot museum omgebouwde geheel omvat kilometers ondergrondse gangen, wapens (waaronder twee geschutturens), observatieposten en garnizoensruimtes.

Rondrit

REGIOKAART (BLZ. 268-269)

★ Val de Morgins A1-2

 Route van 42 km van St-Maurice naar de Pas de Morgins, in donkergroen aangegeven op de regiokaart. Aan de grens is er mogelijk douanecontrole. Verlaat St-Maurice in noordelijke richting naar Monthey. Neem vervolgens zuidwaarts de Route de la Vallée richting Champéry.

De enige internationale doorgangsweg van het tot de Voor-Alpen behorende Chablaismassief voert over de Pas de Morgins. Deze verbindt de Abondancevallei met de Val de Morgins, twee landelijke dalen met verspreid liggende grote chalets. Het Walliser gedeelte is een moderne weg, met talloze uitzichten op de bergkammen van de Dents du Midi.

Vanaf **Monthey** slingert de weg zich al vlug met haarspeldbochten uit het Rhônedal omhoog, waarboven stroomopwaarts de toppen van Les Diablerets, de Grand Muveran en de Dent de Morcles verrijzen. Volg bij Troistorrents verder de weg door de Val d'Illiez, die naar Champéry leidt. Onderweg komen de besneeuwde kruinen van de Dents Blanches en de Dents du Midi in zicht. Hogerop maken wijngaarden plaats voor weilanden met notenbomen.

Champéry A2

Champéry ligt in het hoge deel van de **Val d'Illiez★★**. Dit vakantieoord, dat ondanks zijn internationale flair ook zeer in trek is bij gezinnen, vormt een populair beginpunt voor wandelingen in het nabijgelegen gebergte. Een blikvanger is de kerktoren met zijn fraaie, opengewerkte stenen kroon. Aan de dorpsstraat liggen traditionele chalets met gebeeldhouwde balkons en overhangende daken, waarvan sommige honderd jaar oud zijn.

In de winter is Champéry-Les Crosets het belangrijkste Zwitserse wintersportcentrum van het skigebied Portes du Soleil. Dit Frans-Zwitserse **skigebied** (waarvan Avoriaz deel uitmaakt) is met 650 km aan skipistes een van de grootste ter wereld en strekt zich uit tussen 900 en 2300 m hoogte.

Galerie Défago A2

 Vertrek vanaf het parkeerterrein van de kabelbaan van Champéry (bewegwijzerd), ong. 6 km heen en terug (2 uur) - begin juni-begin nov. Mooie, gemakkelijk toegankelijke lusvormige wandelroute over een pad dat is uitgehouwen in de rotsen en beveiligd voor wandelaars. De route biedt prachtige uitzichten op het dorp en de omgeving. Wie niet van klimmen houdt, kan gerust zijn: eenmaal op het uitgehouwen pad is de route vrijwel vlak.

 Vanaf het restaurant La Cantine des Rives aan het einde van het parcours, kunt u terug naar het dorp met het treintje van Les Dents du Midi (*gratis*).

Rijd terug naar Champéry en ga dan door naar Troistorrents waar u de weg naar Châtel neemt, die met haarspeldbochten klimt tot aan Morgins.

★ Pas de Morgins A1

Hoogte 1369 m. Voorbij Morgins glipt de stijgende weg door deze beboste kloof, die wordt opgefleurd door een klein meertje waarin de sparren worden weerspiegeld. In het zuidoosten duiken op de achtergrond de toppen van de Dents du Midi op.

De afdaling aan de Franse kant door het dal van de Dranse d'Abondance is heel wat steiler. U heeft volop tijd om te genieten van de prachtige **omgeving★** van het Franse plaatsje Châtel. Nog verder stroomafwaarts verrijzen aan de horizon de steile hellingen van de Mont Chauffé (links) en de Cornettes de Bises (rechts).

Adresboekje

Uit eten

Doorsneeprijzen

Les Trois Tables - 18 Grande-Rue - ☎ 024 485 24 85 - dag. beh. di - hoofdgerecht CHF 15. Deze pizzeria is niet erg origineel, maar het personeel is sympathiek en de Italiaanse specialiteiten zijn zeker uw geld waard. Dat blijkt wel uit de klandizie.

Wat meer luxe

L'Écu du Valais - 39 Grande-Rue - ☎ 024 485 14 73 - www.ecu-valais.ch - gesl. zo-ma - menu 's middags op werkdagen CHF 18, 's avonds na reserv. CHF 96, à la carte CHF 80/100. Elegant restaurant achter een gele gevel waar wordt gekookt met verse seizoensproducten die vaak uit de streek komen. Mooi opgemaakte gerechten met een gastronomisch tintje.

In de omgeving

Goedkoop

La Cantine sur Coux - 83 rte de Sur Coux - Champéry - ☎ 024 479 10 44 - www.cantinesurcoux.net - juni-sept. en half dec. tot Pasen - hoofdgerecht CHF 19/29. Groot chalet in het groen, gespecialiseerd in schotels op basis van gedroogd vlees en rösti's. Spellen voor kinderen.

Restaurant de la Croix-de-Culet - Bovenaan de kabelbaan - Champéry - Croix-de-Culet - ☎ 024 479 23 34 - www.lacroixdeculet.ch - gesl. 's avonds - hoofdgerecht CHF 25/38. De kaart van dit hooggelegen restaurant met uitzicht op de bergen omvat onder meer fondue, entrecôte en een truffelrisotto. In de RED worden burgers geserveerd. Mooi terras en trendy sfeer.

Le Saint-Christophe - Route de Lavey - Bex - 5 km ten noorden van St-Maurice - ☎ 024 485 29 77 - www.stchristophesa.com - gesl. wo-do - hoofdgerecht CHF 22/55.

Dit restaurant in een fraai 17de-eeuws gebouw met stenen muren en houten balken ligt op enkele minuten rijden van St-Maurice. De specialiteit is vlees dat wordt gebraden in de indrukwekkende open haard.

Overnachten

Goedkoop

Hôtellerie Franciscaine - 1 r. Antoine-de-Quartery - ☎ 024 486 11 11 - www.hotellerie-franciscaine.ch - 42 kamers CHF 90/108 - ☎ CHF 12. Dit functionele en pretentieloze tweesterrenhotel vlak bij de Rhône heeft eenvoudige, maar comfortabele kamers.

Doorsneeprijzen

La Dent-du-Midi - 1 av. du Simplon - ☎ 024 485 12 09 - www.hotel-restaurant-dent-du-midi.ch - 17 kamers CHF 140/150☎ - ☎ CHF 25/50. Goedgelegen hotel met kleine, functionele en goed onderhouden kamers. Gemoedelijk restaurant met 's zomers een terras. De eigenaar is dol op de streek en geeft bezoekers graag advies.

In de omgeving

Doorsneeprijzen

Rêves Gourmands - 22 r. des Sondzons - Vernayaz - 10 km ten zuiden van St-Maurice richting Martigny - ☎ 027 764 30 30 - www.revesgourmands.ch - ☎ - 6 kamers CHF 150☎. In deze herberg, omgeven door een fraaie tuin, worden bezoekers gastvrij onthaald. Verleidelijk lekkere maaltijden in de avond (op afspraak).

Martigny ★

'Het zuiden begint in Martigny', luidt een plaatselijk gezegde. En terecht: dankzij het grote aantal zonuren gedijen hier volop tomaten en wijndruiven, naast abrikozen- en andere fruitbomen. De stad zelf ademt eveneens een zuidelijke sfeer, wat nog wordt versterkt door de steeds weer in het stadsbeeld opduikende sporen uit de Romeinse tijd. Daarnaast profiteert Martigny van een gunstige ligging: op het kruispunt van de grote Alpenroutes over de Simplon- en de Grote Sint-Bernhardpas, en in de buurt van diverse wintersportcentra. Het ontwikkelde zich mede door de Fondation Pierre Gianadda tot een belangrijk cultureel centrum.

📍 Ligging

REGIOKAART A2 (BLZ. 268-269)
18.291 inwoners – Kanton Wallis.
30 km ten zuidwesten van Sion en
71 km ten zuidoosten van Lausanne.

🕒 Planning

Trek een hele dag uit voor Martigny en zijn musea, en nog een dag voor het stuwmeer van Émosson als u daar wilt gaan wandelen.

😊 Aanraders

Een pauze in de zonovergoten tuinen van de Fondation Pierre Gianadda en een wandeling rond het stuwmeer van Émosson.

👨‍👩‍👧‍👦 Met het gezin

De geologische vindplaats van Le Vieux-Émosson, Barryland-Musée en Chiens du St-Bernard en de Zoo des Marécottes.

📍 Adresboekje blz. 287

Wandelen

Rond de Fondation Gianadda

🕒 3 uur inclusief museumbezoeken. Vertrek bij de Fondation, in het zuiden van de stad.

★★ Fondation Pierre Gianadda

59 r. du Forum - ☎ 027 722 39 78 - www.gianadda.ch - ♿ - juni-okt.: 9.00-19.00 u; nov.-mei: 10.00-18.00 u - CHF 16 (tot 25 jaar CHF 8).

Dit culturele centrum werd door Léonard Gianadda opgericht rond de resten van een Gallo-Romeinse tempel, als eerbetoon aan zijn broer Pierre, die in 1976 bij een vliegtuigongeluk om het leven kwam. Het is nu de grootste trekpleister van Martigny en omvat een sculpturenpark, een automuseum en een Gallo-Romeins museum. Ook zijn er regelmatig wisselexposities over vermaarde kunstenaars (onder anderen Picasso, Kandinsky en Van Gogh) of thematentoonstellingen. Ieder jaar organiseert de stichting een klassiekemuziekfestival met artiesten van wereldformaat, zoals Cecilia Bartoli, Daniel Barenboim of Ruggero Raimondi.

Het **Gallo-Romeinse Museum** in de galerijen boven de zaal met wisselentoonstellingen toont beeldjes, munten, sieraden, huisraad en fragmenten van stenen monumenten uit de 1ste tot de 4de eeuw. Let vooral op de 'bronzen van Octodurum' (onder meer een stierenkop met drie hoorns, een been en de arm van een reusachtig goden- of heldenbeeld).

Het **Automuseum** bevat een unieke collectie oldtimers (1897 tot 1939), die het nog

Uitzicht op Martigny
JackF/iStock

steeds doen: de oudste is een Benz van 1897 met een topsnelheid van... 25 km/u. Verder een Rolls-Royce, Bugatti, Dion Bouton en Delaunay-Belleville (een torpedo uit 1914-1917, door tsaar Nicolaas II besteld voor de jacht, maar nooit afgeleverd door de revolutie van 1917). Van Zwitserse makelij zijn de Pic-Pic (double phaeton uit 1906), Stella (1911), Sigma (1910-1911), Martini (torpedo uit 1912) en Fischer (6-zits torpedo van 1913).

Het **park** bevat Gallo-Romeinse overblijfselen en 20ste-eeuwse **sculpturen**. Onder de permanente werken vindt men Joan Miró (*Hoofd*), Alicia Penalba (*Le Grand Double*), Jean Arp (Zuil met onderling verwisselbare elementen), Henry Moore (*Reclining Figure*), Dubuffet (*Élément d'architecture contorsionniste V*), Brancusi (*De grote haan*), Segal (*Woman with Sunglasses on Park Bench*), Rodin (*La Méditation avec bras*) en ook *La Cour Chagall*, een reusachtig mozaïek dat de Wit-Russische kunstenaar in 1964 maakte.

😊 Jaarlijks is er van april tot oktober een tijdelijke tentoonstelling in het oude arsenaal van de stichting.

Ga links de Chemin de Surfrête in en neem daarna links de Route du Levant.

Romeins amfitheater

Na jarenlange opgravingen en restauratiewerkzaamheden komt een van de kleinste amfiteaters van het Romeinse Rijk hier tot zijn recht: het bood plaats aan 6000 personen.

Barryland - Musée et Chiens du Saint-Bernard

34 r. du Levant - ☎ 027720 5353 - www.barryland.ch - ♿ - 10.00-18.00 u - gesl. 24 en 25 dec. - CHF 12 (8-16 jaar CHF 7). Zie ook het Musée du Col du Grand-St-Bernard, blz. 286.

👤 200 m van de Fondation Gianadda ligt een heel ander museum. Op de begane grond leven sint-bernards: de achter glas zichtbare honden beschikken over eigen hokken, een omheind buitenterrein en een verzorgingsruimte. Op de eerste verdieping wordt op speelse wijze aan de hand van schilderijen, documenten en gravures en een film de geschiedenis geschetst van de Grote Sint-Bernhardpas

en het hospitiu op de pas. Op de tweede verdieping is een interactieve tentoonstelling die heel geschikt is voor kinderen.

 De echte Barry (opgezet) bevindt zich in het Musée d'Histoire Naturelle van Bern. Deze hond is de bekendste van alle sint-bernardreddingshonden en een symbool voor Zwitserland.

Loop weer terug: de Route du Levant brengt u naar de Place du Bourg.

Place du Bourg en Rue du Bourg

Aan dit pleintje staat een mooi gebouw met een torentje (1609), waarin nu een restaurant zit (zie 'Adresboekje', blz. 287). In de schilderachtige Rue du Bourg springt aan de linkerkant het voormalige gemeentehuis (1645) van Martigny-Bourg in het oog, waarvan de arcades worden gedragen door zeven marmeren zuilen.

In de stad

 6 av. de la Gare - Martigny - ☎ 027 720 49 49 - www.martigny.com.

1 uur lopen. Aan de leuke, door platanen uit de jaren 1860 omzoomde **Place Centrale** zitten talloze cafés en restaurants. Vlakbij staat het 19de-eeuwse **Hôtel de Ville** (raadhuis), met een schitterend 55 m² groot **glas-in-loodraam**★ (*Le Rhône contemplant la Dranse*) en diverse kleinere ramen (seizoenen, maanden, dierenriem) van de Walliser schilder Edmond Bille (1949).

Loop door naar de parochiekerk, die achter het raadhuis aan de Place du Midi oprijst.

Église Notre-Dame-de-la-Visitation (of 'des-Champs')

Deze in de 17de eeuw in Toscaanse stijl herbouwde kerk wordt geflankeerd door een 50 m hoge neogotische klokkentoren (18de eeuw). Vooral het monumentale portaal met de kunstig bewerkte deurvleugels geeft de kerk een verheven karakter. Het interieur bevat fraai met houtsnijwerk versierd **meubilair** van lokale makelij: de doopvont en preekstoel zijn 17de-eeuws, het retabel van het hoofdaltaar, de apostelbeelden en het koorgestoelte dateren uit de 18de eeuw, en het grote kruisbeeld is van 1495.

Vlak bij de kerk, aan het begin van de Rue des Alpes, staat aan de linkerkant het **Maison Supersaxo**, een interessant voorbeeld van 15de-eeuwse architectuur (gerestaureerd).

Keer terug naar de Place Centrale; volg de Rue Marc-Morand naar het Château de la Bâtiáz.

Let op het 16de-eeuwse **Grand'Maison** (nr. 7, aan de linkerkant), met zijn mooie spanendak met spits. In de 18de en 19de eeuw was het een hotel, waar talloze Europese beroemdheden overnachtten, onder wie Rousseau, Goethe, Stendhal en Chateaubriand.

Steek aan het eind van de Rue Marc-Morand de overdekte brug over en loop verder via de Rue de la Bâtiáz. Sla links af en neem links het weggetje omhoog naar het kasteel.

Kasteel van La Bâtiáz

☎ 027 722 58 82 - www.batiáz.ch - juli-aug.: dag. beh. ma 11.00-20.00 u; mei-juni en sept.-okt.: wo en vr-zo 11.00-18.00 u - gratis.

Het fort van La Bâtiáz werd in de 13de eeuw op een uitstekende rots gebouwd in opdracht van de bisschop van Sion en werd in de 15de en 16de eeuw in brand gestoken. Het enige wat ervan over is, is de donjon, vanwaar zich een mooi **uitzicht** ontvouwt op de Rhône-vlakte, de bergen en de omliggende wijngaarden. Binnen staan zes belegeringswapens en martelwerktuigen. Brrr!

Ga op de terugweg voor de brug rechtsaf de Rue de la Chapelle in.

Vertaling	Henriëtte Gorthuis, Nicolet de Jong, Mieke Moors
Eindredactie	Frans van der Heijden
Opmaak	Asterisk*, Amsterdam
Omslagfoto	ImageBROKER/hemis.fr
Oorspronkelijke titel	Guide Vert Suisse
Oorspronkelijke uitgever	Michelin, Parijs
Uitgevers	Philippe Orain (Michelin, Parijs) Lieven Defour (Lannoo, Tielt) Hélène Payelle
Hoofdreductie	Cécile Gall-Bouche, Damienne Gallion, Fabienne
Redactie	Gégot, Laurent Gontier, Manon Heugel, Guylaine Idoux, Sylvie Kempler, Maura Marca, Vincent Noyoux, Nathalie Rouveyre-Scalbert, Jérôme Saglio, Pauline Valli, Philippe Vouillon
Grafisch ontwerp	Christelle Le Déan, Sandro Borel, Justeciel
Omslagontwerp	Keppie&Keppie, Varsenare
Cartografie	Theodor Ceperaga, Costina-Ionela Lungu
Met dank aan	Letizia Robbiani en Luc Berthold (Suisse Tourisme Paris), de toeristenbureaus van Wallis, Sierre-Anni- vers, Crans-Montana, Saint-Maurice, Sion, Aletsch Arena, Brig-Simplon en Graubünden Marion Capéra, Cristian Catona, Hervé Dubois, Bogdan Gheorghiu, Caroline Gibert, Pascal Grougon, Marie Simonet

© Michelin

© Cartografie: Michelin

© Nederlandse tekst: Uitgeverij Lannoo, nv, Tielt, 2023

Het redactieteam heeft de grootste zorg besteed aan de samenstelling en de controle van deze gids. Maar omdat de gegevens voortdurend gewijzigd worden, moet de praktische informatie (prijzen, adressen, bezoeken, telefoonnummers, bezien-waardigheden, internetadressen) worden beschouwd als een aanwijzing. Het is dan ook best mogelijk dat bepaalde info bij het verschijnen van deze gids niet helemaal correct of volledig is. Wij kunnen daar niet verantwoordelijk voor worden gesteld. Deze gids bestaat voor en door u; u bewijst ons dan ook een grote dienst door eventuele tekortkomingen of vergissingen te melden. Aarzel niet om ons uw opmerkingen en suggesties over de inhoud van deze gids mee te delen. Bij een eerstvolgende bijgewerkte editie zullen wij daar rekening mee houden.

Contactadres

De Groene Reisgids
Uitgeverij Lannoo
Kasteelstraat 97
B-8700 Tielt
degroenereisgids@lannoo.be

De Groene Reisgids
Uitgeverij Terra Lannoo bv
Postbus 23202
1100 DS Amsterdam Zuidoost
info@terralannoo.nl

www.lannoo.com

D/2023/45/190 - NUR 512
ISBN 978 94 014 8919 5

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.